

Istorii

Copilăria la Weinburg.

Domeniul din Elveția al familiei Hohenzollern în primii ani de viață ai regelui Carol I de Vasile DOCEA

Domeniul și vila Weinburg din cantonul St. Gallen, în Elveția, se numără printre destinațiile de călătorie preferate de regele Carol I al României (1839-1914, principe al României din 1866, rege din 1881). Mai multe episoade din viața sa, unele dramatice (precum refugiile din calea exceselor revoluționare de la 1848 sau adăpostirea în fața epidemiei de holeră din 1855), altele plăcute (vacanțele petrecute acolo alături de părinți, frați sau bunici) îl leagă de acel loc. Weinburg este un topos care nu doar l-a găzduit pe regele Carol I, ci i-a influențat profund biografia.

Marienburg: de la gimnaziu la o mare afacere imobiliară

Castelul din Elveția, vizitat adesea de regele Carol I al României și care a fost una din reședințele preferate ale familiei sale, a trecut, în ultimii ani, prin momente dramatice. Proprietatea se află în Thal, un sat din parte de nord-est a cantonul St. Gallen, în imediata apropiere a graniței cu Austria și în vecinătatea nemijlocită a lacului Konstanz. Aici a funcționat, până nu demult, un gimnaziu catolic, administrat de Ordinul misionarilor Styler, dar finanțat parțial din fonduri cantonale. Era o școală mixtă, pentru băieți și fete, „de zi”, dar care avea și un internat. Odată cu criza economică din 2008, administrația cantonului a luat o serie de măsuri financiare de austeritate, între ele numărându-se și reducerea subvențiilor pentru școlile private. Neputând susține ei singuri costurile, călugării Styler au renunțat la administrarea gimnaziului, pe care au cedat-o unui consiliu, creat special pentru acest scop. Călugării ordinului Styler urmau să se implice, în continuare, doar în activitățile didactice, ca simpli profesori. Consiliul avea misiunea să administreze gimnaziul

pe baza taxelor percepute de la elevi, dar și a donațiilor pe care reușea să le strângă. Dar lipsa subvențiilor din partea statului a făcut imposibilă și această misiune.

Gimnaziul Marienburg în Thal, cantonul St. Gallen, Elveția, clădirea istorică; imagine preluată de pe site-ul Ordinului misionarilor Styler (<https://www.steyler.ch/ch/niederlassungen/thal.php>).

Într-adevăr, consiliul nu a reușit să colecteze donațiile necesare, iar numărul elevilor a scăzut sub cel minim acceptabil¹. Astfel încât, în octombrie 2011, a luat decizia desființării

¹ Au rămas doar 72 de elevi, însă ar fi fost nevoie de minimum 105, pentru ca școala să se poată autosuține. Cf. articolului „Privatschule «Marienburg» schliesst”, asumat de redacție, *St.Galler Tagblatt*, 24 octombrie 2011

(<https://www.tagblatt.ch/ostschweiz/stgallen-gossau-rorschach/privatschule-marienburg-schliesst-ld.740172>, consultat online la 25 martie 2024).

gimaziului odată cu încheierea anului școlar 2011-2012². Presa elvețiană prezintă știrea cu o anumită neutralitate, deși lasă să transpară surpriza neplăcută produsă de eveniment, prin evocarea tradiției de peste 80 de ani a școlii și prin evidențierea valorii istorice a domeniului, parcului și clădirilor acesteia³.

După închiderea școlii, pentru scurt timp, misionarii Styler au păstrat proprietatea asupra domeniului, iar în clădirile școlii a fost amenajat, de către Agenția pentru Integrare a cantonului St. Gallen, un adăpost pentru solicitanții de azil minori. În cele din urmă, în 2016, întregul domeniu a fost vândut unei societăți pe acțiuni, Marienburg AG, parte a conglomeratului antreprenorial Menzi Muck Gruppe AG⁴. Noul proprietar și-a anunțat intenția de a renunța la adăpostirea azilanților și de a investi o sumă uriașă (100 de milioane de franci elvețieni) pentru construirea de locuințe pe domeniul proaspăt achiziționat, cu păstrarea clădirilor istorice⁵. Până la data publicării acestui articol, proprietarul, care și-a schimbat denumirea din „Marienburg AG” în „RIVAG Immobilien AG” a obținut din partea autorităților locale aprobarea proiectului său de construcții⁶. Între altele, acesta prevede ridicarea a 70 de locuințe destinate închirierii⁷. Vechiul domeniu pare să devină, astfel, o mare și, desigur, profitabilă investiție imobiliară.

Weinburg, vechiul nume al gimnaziului Marienburg

Proprietatea despre care vorbim nu s-a numit dintotdeauna „Marienburg”. Ea poartă acest nume abia din anul 1930, când misionarii Styler au înființat școala despre care a fost vorba mai sus, pe proprietatea pe care au cumpărat-o cu un an mai devreme. Înainte de acest moment, domeniul s-a numit „Weinburg”, iar proprietarii lui au fost, timp de cca. 130 de ani, principii casei de Hohenzollern Sigmaringen. Denumirea a fost inspirată, fără îndoială, de culturile viticole foarte răspândite în zonă.

Numele Weinburg datează de pe la 1800 și i-a fost acordat domeniului de către proprietarul de atunci, Michael Schiess, un mare comerciant elvețian. Acesta a reconstruit și clădirea principală, cea a „castelului”⁸, de fapt o vilă de dimensiuni mari, care avea să rămână în acea formă și după achiziționarea domeniului de către Hohenzollerni. Înainte de a avea această denumire, domeniul s-a numit „Hof unterm Stein” (Curtea de sub Stâncă) și s-a aflat, succesiv, în proprietatea unor importante familii din zonă. În secolul al XVIII-lea a fost folosit ca sediu cu destinație administrativă, pentru notariatul cantonal⁹.

² „Gymnasium Marienburg schliesst”, articol asumat de redacție, *St.Galler Tagblatt*, 22 octombrie 2011 (<https://www.tagblatt.ch/ostschweiz/gymnasium-marienburg-schliesst-ld.668115>, consultat online la data de 27 martie 2024).

³ Pe lângă articolele deja semnalate, sunt de amintit: „Marienburg an Menzi-Muck verkauft”, articol asumat de redacție, *Luzerner Zeitung*, 28 octombrie 2016 (<https://www.luzernerzeitung.ch/ostschweiz/marienburg-an-menzi-muck-verkauft-ld.653799>, consultat online la 27 martie 2024); Peter Beerli, „Blick hinter Marienburg-Mauern”, în *Grenchner Tagblatt*, 24 octombrie 2011 (<https://www.grenchnertagblatt.ch/ostschweiz/rheintal/blick-hinter-marienburg-mauern-ld.252446>, consultat online la data de 27 martie 2024) etc.

⁴ Angela Mueller, „Menzi Muck kauft Marienburg in Thal”, în *FM I TODAY*, 27 octombrie 2016

(<https://www.fm1today.ch/ostschweiz/menzi-muck-kauft-marienburg-in-thal-134838910>, consultat online la data de 28 martie 2024).

⁵ „Marienburg an Menzi-Muck verkauft”, în *Luzerner Zeitung*, articol asumat de redacție, 28 octombrie 2016 (<https://www.luzernerzeitung.ch/ostschweiz/marienburg-an-menzi-muck-verkauft-ld.653799>, consultat online la data de 28 martie 2024).

⁶ „Anpassung Sondernutzungsplan für Überbauung Marienburg”, în *rheintal24*, nesemnă, 7 septembrie 2023 (<https://rheintal24.ch/articles/205807-anpassung-sondernutzungsplan-fuer-ueberbauung-marienburg>, consultat online la data de 28 martie 2024).

⁷ Cf. Site-ului companiei RIVAG Immobilien AG (<https://www.rivag.ch/neubauten>), consultat la data de 15 martie 2024.

⁸ Stefan Mayerhans, „Der «Hof unterm Stein» wird Landschreiberei”, în *Unser Rheintal*, vol. 27, 1970, p. 59-60.

⁹ *Ibidem*.

Cum a devenit Weinburg proprietate a casei princiare Hohenzollern?

S trăbunicul regelui Carol I al României, principele suveran Anton Aloys de Hohenzollern Sigmaringen, a cumpărat domeniul de la Weinburg de la Michael Schiess în anul 1817¹⁰. Războaiele napoleoniene tocmai se încheiaseră, iar casa princiară de la Sigmaringen le supraviețuise mult mai bine decât au reușit alte sute de familii din înalta aristocrație germană. În timp ce majoritatea principilor germani fuseseră mediatizați de Napoleon I, cei de la Sigmaringen reușiseră să își păstreze intacte drepturile suverane asupra principatului. Ba chiar au dobândit câteva domenii ale unor mănăstiri care fuseseră secularizate, astfel încât averea lor a sporit considerabil. Prin urmare, cumpărarea proprietății din Elveția nu a însemnat un efort financiar prea mare, oricât de ciudată – cel puțin extravagantă! – ar părea astăzi.

D e negocierea propriu-zisă a achiziției s-a ocupat prințul moștenitor Karl, bunicul viitorului rege al României. El a fost, de fapt, cel care a ales domeniul Weinburg, care pare să fi fost și pe gustul părintelui său. Însă atât tatăl, cât și fiul, nutreau un plan, pe care l-au pus în aplicare un an mai târziu, în 1818. Atunci, domeniul Weinburg a fost dăruit prințesei Antoinette, soția prințului moștenitor Karl și nora lui Anton Aloys¹¹.

E xplicația acestei dărnicii trebuie căutată în istoria familiei. Bătrânul principe Anton Aloys se căsătorise, la vremea lui, în 1782, cu o prințesă de Salm-Kyrburg, Amalie Zephyrine. Aceasta făcea parte dintr-o familie aristocratică germană foarte apropiată de curtea franceză. Născută și educată la Paris, Amalie Zephyrine avea un frate, prințul Friedrich de Salm-Kyrburg, ofițer în armata regală franceză. Curtea de la Sigmaringen și stilul de viață destul de auster al familiei suverane de aici par să nu fi fost pe gustul tinerei prințese,

obișnuită cu viața rafinată și agitată a Parisului. Motiv pentru care, la zece săptămâni după nașterea unui băiat (prințul Karl, bunicul regelui Carol I al României) ea își părăsește soțul, dar și copilul, și se întoarce în capitala Franței, unde se afla și fratele ei. Avea să revină la Sigmaringen după 23 de ani!¹² O poveste tristă, care nu putea să rămână fără urmări, atât pentru nefericitul soț Anton Aloys, cât și pentru copilul celor doi, prințul moștenitor Karl, nevoit să crească fără mamă.

Prințesa Antoinette de Hohenzollern-Sigmaringen, născută Murat, bunica paternă a regelui Carol I al României, pentru care a fost cumpărat domeniul Weinburg. Litografie de la 1840 preluată după W. Kaufhold, R. Seigel *Schloss Sigmaringen und das Haus Hohenzollern*, Konstanz, Thorbecke Verlag, 1966.

O generație mai târziu, prințul moștenitor Karl risca să repete povestea nefericită a tatălui. Soția sa, Antoinette, era de origine franceză. Tatăl ei, Pierre Murat, fusese cărciumar și era frate cu Joachim Murat, celebrul cumnat al lui Napoleon Bonaparte. De altfel, Napoleon a acordat

même, reque après sa mort / Lebensgeschichte der Fürstin Amalie Zephyrine von Hohenzollern-Sigmaringen, geborene Prinzessin von Salm-Kyrburg, meiner Mutter, von ihr eigenhändig verfasst, nach ihrem Tod erhalten, 1760–1831. Editor Edwin Ernst Weber, îngrijirea textului Christina Egli, Eggingen, Edition Isele, 2015, p. 33-36.

¹⁰ Rudolf Seigel, „Die Weinburg wird Sommersitz der Fürsten von Hohenzollern”, în *Unser Rheintal*, vol. 27, 1970, p. 60.

¹¹ *Ibidem*, p. 61.

¹² Christina Egli, *Einleitung*, în *Histoire de la vie de la Princesse Amélie Zéphyrine de Hohenzollern-Sigmaringen, née Princesse de Salm-Kyrburg, ma mère, écrite par elle-*

acestei familii burgheze rangul princiar. Căsătoria s-a realizat din calcul politic, în 1808, iar cei de la Sigmaringen au fost la început destul de rezervați față de nora cu origini modeste. Curând, însă, au îndrăgit-o pe prințesa franceză, mai cu seamă că în 1815 aceasta a născut un fiu, pe Karl Anton, care avea să devină moștenitor al principatului de la Sigmaringen. Au îndrăgit-o atât de mult, încât ar fi făcut orice ca să o păstreze. I-au dăruit chiar domeniul și vila de la Weinburg, proaspăt achiziționate.

Dincolo de aceste calcule, familia princiară se va fi gândit și la utilitatea unui astfel de loc. Domeniul se afla dincolo de graniță, așadar într-o altă țară. La nevoie, dacă împrejurările politice deveneau nefavorabile, putea să fie folosit și ca loc de refugiu. Amintirea ocupației principatului de către trupele lui Napoleon Bonaparte era încă proaspătă în familia princiară de la Sigmaringen. Era bine să fii pregătit pentru orice eventualitate.

Loc de refugiu la vreme de revoluție și de holeră

Valoarea sa de loc de refugiu avea să și-o dovedească Weinburg în contextul tulburărilor revoluționare de la 1848-1849. Micul prinț Carol a fost dus pentru prima dată în vizită la proprietatea din Elveția a familiei în vara anului 1847. Viitorul rege al României își amintește de acea vizită în memoriile sale, deși avea doar opt ani pe-atunci. Două impresii, una pozitivă și una negativă, i-au rămas în amintire. Prima este cea legată de numărul mare de localnici care, într-o zi de sărbătoare, au vizitat parcul domeniului. Cea de-a doua, cea neplăcută, i-a fost provocată de soldații elvețieni, ale căror strigăte, chiuituri și strâmbături nu i-au plăcut deloc¹³.

¹³ *Aus dem Leben König Karls von Rumänien. Aufzeichnungen eines Augenzeugen*, vol.I, Stuttgart, Verlag der J.G. Cotta'schen Buchhandlung, 1894, p. XIX-XX.

¹⁴ K.Th. Zingeler, *Karl Anton Fürst von Hohenzollern. Ein Lebensbild nach seinen hinterlassenen Papieren*, Stuttgart und Leipzig, Deutsche Verlags-Anstalt, 1911, p. 30.

¹⁵ Rolf Vogt, „Fünf Tage, die das Fürstentum Erschütterten. Die Trillfinger Volksversammlung vom 24. September 1848

Weinburg în vremea copilăriei regelui Carol I. Litografie de Friedrich Pecht, 1832, expusă în incinta clădirii istorice din Weinburg (fotocopiată de autor, cu acordul conducerii gimnaziului Marienburg cu ocazia unei vizite în anul 2009).

Un an mai târziu, vizita avea să fie una forțată de împrejurări. Valul revoluționar a cuprins și micul principat Hohenzollern Sigmaringen. Pus în fața revoltei locuitorilor din Sigmaringen, bătrânul principe Karl a abdicat, trecând suveranitatea principatului Hohenzollern în mâinile fiului său Karl Anton, în 27 august 1848¹⁴. Curând după aceea, revolta s-a radicalizat. La o adunare populară în satul Trillfinger, din 24 septembrie 1848, cu cca. 4-5000 de participanți, a fost expus un dovreac vopsit în culorile alb-negru (culorile casei princiare), având înfiptă în el o sabie¹⁵. Amenințarea la adresa principelui era evidentă. Două zile mai târziu, un grup radical, care contesta autoritatea principelui, a constituit la Sigmaringen un „comitet al securității”, care avea intenția să preia prerogativele guvernului¹⁶. În replică, principele și guvernul au plecat „în exil”¹⁷. Pentru a-și pune la adăpost familia în fața unor eventuale excese „revoluționare”, principele Karl

und die demokratische Revolution in Hohenzollern Sigmaringen”, în *Zeitschrift für hohenzollerische Geschichte*, vol. 35, 1999, p. 35-36.

¹⁶ *Ibidem*, p. 44-45.

¹⁷ Eberhard Gönnner, *Die Revolution von 1848/1849 in den hohenzollerischen Fürstentümern und deren Anschluß an Preußen*, Hechingen, Druck von A. Pretzl Buchdruckerei, 1952, p. 135.

Anton a luat decizia să o ducă în Elveția, la Weinburg.

Începută în 27 septembrie 1848, șederea la Weinburg a durat două săptămâni. De atât a avut nevoie tatăl viitorului rege al României pentru a-și reinstaura autoritatea asupra principatului. Pe 10 octombrie, guvernul se întorcea în Sigmaringen, susținut de două batalioane bavareze¹⁸. În memoriile sale, regele Carol I, care avea deja nouă ani, a numit această ședere „primul refugiu”¹⁹. Un refugiu care, probabil, le-a salvat viețile fraților, pe ale părinților și pe a sa proprie.

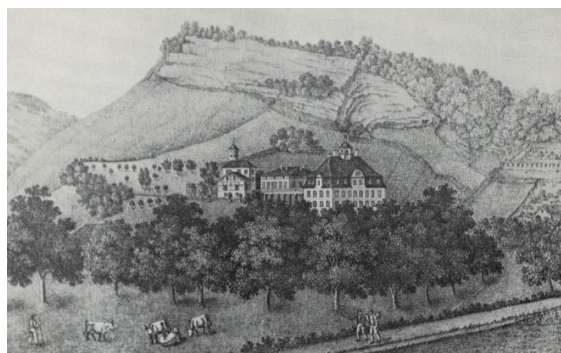
Al doilea refugiu a avut loc în lunile mai-iunie 1849. O revoltă izbucnită în ducatul vecin Baden amenința să se extindă și asupra principatelor Hohenzollern²⁰. Radicalii din Sigmaringen, care agitaseră spiritele și cu un an în urmă, au trecut din nou la acțiune. De data aceasta, principele Karl Anton și soția sa Josephine au ales să rămână în principat, dar și-au trimis copiii la Weinburg. Aceștia au fost însoțiți de Georg Schaefer, care tocmai fusese angajat ca educator al micului prinț Carol²¹. Într-o scrisoare din 29 mai 1849, Karl Anton îi împărtășea prințesei Katharina de Hohenlohe, ceade-a doua soție a tatălui său: „Ne simțim nesfârșit de ușurați și liniștiți să-i știm pe copii în siguranță”²².

Pe la mijlocul lunii iunie, mama copiilor avea să li se alăture în Elveția. Tatăl găsește și el timp să-i viziteze, ocazie cu care notează: „În urmă cu o săptămână, am fost plecați amândoi, Josephine la Weinburg, eu la Stuttgart, apoi mai târziu și eu acolo, pentru o zi. Copiii au crescut foarte bine, iar eu, în ciuda despărțirii și a regretului de a nu-i avea alături, mă simt destul de liniștit să știu că se află toți în afara tumultului politic”²³. În cele din urmă, revolta din marele ducat Baden a fost înăbușită prin intervenția trupelor Prusiei. O parte a

acestora au intrat apoi și în Sigmaringen, unde a fost reinstaurată liniștea.

Altfel de refugiere se va petrece câțiva ani mai târziu, în 1855. Prințul Carol fusese trimis încă din 1850 la Dresda, capitala Saxoniei, pentru studii, împreună cu fratele său Anton. Erau însoțiți de guvernorul Georg Schaefer, cel care, de altfel, relatează acest episod într-un text redactat mult mai târziu, la bătrânețe²⁴. În vara anului 1855 a izbucnit în regatul Saxoniei o epidemie de holeră. Pentru a nu le pune viețile în pericol, familia a hotărât să îi adăpostească pe tinerii prinți la Weinburg. Și în anii din urmă, Carol își petrecuse câte două-trei săptămâni din vacanțele de toamnă, întotdeauna în septembrie, la proprietatea elvețiană a familiei. De data aceasta, vacanța a început mai devreme, spre sfârșitul lunii august, iar durata acesteia s-a prelungit până la șapte săptămâni²⁵. Cu holeră – la fel cu revoluția – nu era de glumit!

Carol avea să revină constant la Weinburg, atât înainte, cât și după alegerea sa ca principe al României. Despre aceste vizite, însă, vom vorbi cu altă ocazie.

Weinburg în 1856. Litografie de Johann Ulrich Lutz, preluată după broșura *500 Jahre „Hof unterm Stein” (Marienburg Rheineck)*, s.l., (1969), p. 22.

¹⁸ *Ibidem*, p. 139.

¹⁹ *Aus dem Leben König Karls...*, vol.I, p. XX.

²⁰ Eberhard Gönner, op. cit., p. 160.

²¹ *Aus dem Leben König Karls...*, vol.I, p. XXI.

²² Karl Anton către Katharina de Hohenlohe, Inzigkofen, 29 mai 1849, în K.Th. Zingeler, op. cit., p. 40.

²³ Karl Anton către Katharina de Hohenlohe, Inzigkofen, 25 iunie 1849, în K.Th. Zingeler, op. cit., p. 41.

²⁴ „Kurz gedrängte Notizen als Anhaltspunkte für die umfassendere Ausarbeitung des II. Teiles der Denkschrift über die Erziehungsjahre der Prinzen von Hohenzollern, insbesondere des Prinzen Karl von Hohenzollern.”. Arhivele Naționale ale României, Fond Casa Regală, dos. 26/1893, f. 1-12.

²⁵ Loc. cit., dos. 26/1893, f. 9v.-10.